

Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date

10.7.2020

Dnro/Dnr/DNo

3836/00.00.01.00.00/2020

kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö VN/5663/2020

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA LUONNOKSEKSI HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ELINTARVIKELAIKSI SEKÄ LAEIKSI TERVEYDENSUOJELULAIN JA SAKON TOIMEENPANOSTA ANNETUN LAIN 1 §:N MUUTTAMISESTA

Ruokavirasto pitää erittäin hyvänä, että elintarvikelain kokonaisuudistus on jälleen vireillä. Voimassa oleva laki on jo vanha ja siihen on tehty lukuisia muutoksia, joten kokonaisuudistus on erittäin perusteltu.

Maakuntauudistuksen yhteydessä ehdotettiin aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan tehtävien siirtämistä Ruokavirastoon. Ruokavirasto katsoo, että tätä asiaa olisi hyvä edelleen edistää.

Ruokaviraston lausunnossa on ensin yleisempiä huomioita lakiluonnoksesta ja yleisperusteluista ja sen jälkeen pykäläkohtaisia kommentteja.

Yleistä

Ruokavirasto pitää hyvänä esitysluonnoksen kappaletta, jossa käsitellään esityksen suhdetta perustuslakiin. Esimerkiksi sananvapautta käsittelevä kappale on hyödyllinen käytännön valvontatyössä, koska se todennäköisesti helpottaa ja nopeuttaa markkinoinnin valvonnassa esille tulevien riitatilanteiden selvittämistä.

Eläintautilain ja elintarvikelain rajapinnan ja yhteensovittamisen tarkastelu olisi tarpeellista lisätä perustelumuiistioon, sillä se on aiheuttanut tulkintavaikeuksia ja pohdintaa viime aikoina erityisesti tapauksissa, joissa eläintauti ei aiheuta elintarviketurvallisuusriskiä. Rajapinnassa on esimerkiksi eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinasiirtojen valvonta. Näihin tuotteisiin voi kohdistua eläintautiperusteisia rajoituksia, mutta toimintaa valvovat kuitenkin pääosin paikalliset elintarvikevalvontaviranomaiset. Toimivalta antaa määräyksiä yms. eläintautien vuoksi on kuitenkin eläintautiviranomaisilla, siis aluehallintovirastoilla ja Ruokavirastolla. Voidaanko/pitäisikö voida joissakin tilanteissa toimia myös elintarvikelain nojalla ja olisiko tästä tarpeen säätää elintarvikelaissa? Kiiretilanteissa

eläntätilain mukaista toimivaltaa on myös kunnan virkaeläinlääkärillä, joka lienee kuitenkin eri henkilö kuin paikallinen elintarvikevalvoja. Eläntätilain uudistuksen myötä myös Tullilla on oma roolinsa elintarvikkeiden sisämarkkinasiirtojen valvonnassa. Perustelumistiössä olisi hyvä käsitellä eri tehtävien yhteensovittamista ja eri viranomaisten toimivallan ja työnjaon toteutusta ja sitä, minkä lain nojalla missäkin tilanteessa ja tapauksessa toimitaan, jos sisämarkkinoilta siirrettävissä elintarvikkeissa havaitaan/epäilläään eläntätilain vaatimusten vastaisuutta.

Myös viranomaisten välistä toimivaltakysymyksiä alkoholivalvonnassa olisi syytä pohtia. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on lakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa ehdottanut muutoksia toimivaltajakoon. Lakiehdotuksessa on esimerkiksi Alkon toimipaikkoihin ja pienpanimoihin kohdistuva elintarvikevalvonta säilytetty aluehallintovirastoilla ja Valvira ehdottaa tehtävän siirtämistä kuntien hoidettavaksi. Ruokavirasto kannattaa Valviran ehdotuksia ja viittaa Valviran lausunnossa esitettyihin perusteluihin.

Nykytilan arviointi/elintarviketurvallisuus -kohdassa (2.4.1) on esitetty taulukko v. 2016-2019 käytetyistä valvontaresursseista. Taulukon yhteydessä todetaan, että hygieniapassitestaajien työaika on arvio. Lause jää irralliseksi, koska heidän työaikaansa ei kuitenkaan kerrota, vaan se sisältyy kohtaan Muu. Lauseen voisi ottaa pois.

Elintarvikelakia koskevat pykäläkohtaiset kommentit (pykäläteksti ja yksityiskohtaiset perustelut)

2 § Soveltamisala

Pykälän 2 momentin 1 kohdan perusteluissa todetaan, että kohdassa tarkoitettua toimintaa vastaavaa toimintaa, joka olisi kokonaan rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, olisi yksityishenkilön itse tuottaman alkutuotannon tuotteen tai valmistaman elintarvikkeen luovuttaminen vähäisessä määrin toiseen yksityistalouteen siellä käytettäväksi. Perusteluissa viitataan asetukseen 852/2004. Asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa sanotaan: ”Tätä asetusta ei sovelleta: a) alkutuotantoon yksityiseen kotikäyttöön; b) elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin kotona yksityiseen kotikäyttöön; c) alkutuotannon tuotteiden pienten määrien toimittamiseen tuottajan toimesta suoraan lopulliselle kuluttajalle tai paikallisille vähittäisliikkeille, jotka toimittavat tuotteet suoraan lopulliselle kuluttajalle...”. Alkutuotannon tuotteen toimittaminen vähäisessä määrin on siis EU-asetuksessa mainittu, mutta yksityishenkilön valmistaman elintarvikkeen

luovuttamisesta ei siinä todeta mitään. Kumpakaan tilannetta ei ole mainittu lakiluonnoksen 2 § 2 momentissa, ainoastaan perusteluissa. Olisi hyvä, että soveltamisalaa koskevat säännökset olisivat mahdollisimman selkeitä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan perusteluissa mainitaan esimerkkeinä pyydetyn kalan tai jäniksen antaminen lahjaksi naapurille. Ruokavirasto ehdottaa, että kalaesimerkki korvattaisiin jollain toisella, koska virkistyskalastajalla ei ole lupaa edes myydä mereltä pyydettyä kalaa. Toinen esimerkki voisi olla esimerkiksi yksityishenkilön satunnaisen ylijäämäisen kasvissadon lahjoittamisesta/myymisestä?

Pykälän 3 momentin soveltamisalan rajoituksessa todetaan, että tiettyihin 7 §:n ja 9 §:n toimintoihin sovelletaan 2 luvun säännöksistä vain pykälä 13, 14 ja 16. Esimerkiksi 5 § on rajattu kokonaan pois, onko näin tarkoitus? Perusteluissa viitataan kuitenkin, että rajausta koskee EU:n hygieniasäännöksiä. Olisiko perusteluissa hyvä tuoda esille, että esimerkiksi EU:n valvonta-asetuksessa toimijalle asetettua etämyyntiä ja muita erityistoimia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta ei ole tarkoitus sulkea pois 3 momentissa tarkoitetuista toiminnoista? Perusteluissa puhutaan 16 §:n osalta vain ruokamyrkytyksistä ilmoittamisesta, mutta 16 § kattaa muutakin.

Perusteluissa viitataan virheellisesti Valtion lupa- ja valvontavirastoon. Virhe toistuu myös myöhemmin.

4 § Määritelmät

Ruokavirasto pitää hyvänä, että elintarvikelain terminologiaa yhtenäistetään EU-lainsäädännön terminologian kanssa. Hallinnollisia pakkokeinoja ja seuraamuksia koskevia termejä ei kuitenkaan esitysluonnoksen perusteella oltaisi tässä vaiheessa yhtenäistämässä. Hallinnollisen sakon käyttöönoton myötä olisi sekaannuksien välttämiseksi kuitenkin erityisen tärkeää, että valvonta-asetuksen 138 artiklan toimista ja toimenpiteistä käytettäisiin elintarvikelaissa ja hallituksen esityksessä yhtenäisesti termiä hallinnollinen pakkokeino ja vastaavasti valvonta-asetuksen 139 säädettyihin seuraamuksiin viitattaisiin puhuttaessa rikosoikeudellisista seuraamuksista tai hallinnollisista seuraamuksista (uusi hallinnollinen sakko). Esimerkiksi sivulla 21 todetaan, että lakiin ehdotetaan lisättäväksi *uutena pakkokeinona* elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Vastaavasti sivulla 79 todetaan, että Hallinnollisen ohjauksen keinoja ja elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan johdosta määrättäviä *muuta hallinnollisia seuraamuksia* ei aina voida pitää riittävän tehokkaina ja tarkoituksenmukaisina, mutta rikkomusten laatu ei ehdottomasti edellytä rikosoikeudellisen järjestelmän käyttöä.

Ruokaviraston käsityksen mukaan hallinnollisessa sakossa ei ole kyse pakkokeinosta vaan valvonta-asetuksen 139 artiklassa tarkoitetusta hallinnollisesta sanktiosta/seuraamuksesta ja vastaavasti elintarvikelaissa ei ole muuta hallinnollista seuraamusta kuin tämä uusi hallinnollinen sakko.

Ruokavirasto viittaa edelliseen kappaleeseen ja toteaa edelleen, että erityisesti *ne bis in idem* -periaatteen huomioon ottamista koskevassa kappaleessa sivulla 77 olisi tärkeää, ettei hallinnollisia pakkokeinoja kutsuttaisi seuraamuksiksi. Yhdenmukaisuus EU-lainsäädännön terminologian kanssa on erityisen tärkeää, kun viranomaisen toimia (hallinnollisia pakkokeinoja) ja seuraamuksia (hallinnollisia ja rikosoikeudellisia) vertaillaan EU-yhteistyössä eri jäsenmaiden välillä.

Huomioiko 4 §:n 2 momentin 3, 11 ja 15 -kohtien muotoilu riittävästi sen, että tietojen säilyttämispaikka voi olla täysin virtuaalinen (esim. pilvipalvelu), johon pääsisi mistä tahansa fyysisestä sijainnista tietokoneelta/älylaitteelta? Vastaavasti myös elintarvikkeiden kaupanpitopaikka ja virtuaalihuoneisto voivat olla hallittavissa mistä tahansa fyysisestä sijainnista tietokoneen tai muun älylaitteen välityksellä eli ne eivät välttämättä ole sidoksissa tiettyyn fyysiseen huoneistoon; toimipaikkaan/tilaan. Onko tällöin elintarvikehuoneisto/virtuaalihuoneisto mikä tahansa fyysinen sijainti, josta yhteys ko. virtuaalisijaintiin otetaan? Pykälän 2 momentin 3 kohdan perusteluissa todetaan, että ”valvontakohde voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.” Tulisiko määritelmässä selventää, että valvontakohde voi olla sekä fyysinen että virtuaalinen paikka?

Pykälän 2 momentin 3-kohdan perusteluissa todetaan muun muassa, että valvontakohde voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka. Tältä osin olisi hyvä tuoda esille, että verkkokaupalla ei välttämättä ole lainkaan varastoa tai muuta toimipaikkaa (osoite voi olla esim. postilokero). Elintarvikkeiden verkkokaupan lisääntyessä koko ajan on tärkeää, että verkkokaupat selkeästi, toimintamuodosta riippumatta, ovat elintarvikevalvonnan piirissä.

Pykälän 2 momentin 9 -kohdassa viitataan elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaan, jolla tarkoitetaan yleisen elintarvikeasetuksen määritelmän mukaan mitä tahansa vaihetta, tuonti mukaan lukien, elintarvikkeen alkutuotannosta sen varastointiin, kuljetukseen, myyntiin tai lopulliselle kuluttajalle toimittamiseen asti edellä mainitut vaiheet mukaan luettuna. Olisiko hyvä pykälässä tai

perusteluissa nimenomaisesti todeta, että 4 § 9 -kohta tarkoittaa myös sisämarkkinatuontia?

Pykälän 2 momentin 10 -kohdassa on määritelty rekisteröity elintarviketoiminta. Voisiko vastaavasti määritellä myös hyväksytyn elintarviketoiminnan?

Pykälän 2 momentin 14 -kohdassa määritellään liikkuvalla elintarvikehuoneisto. Olisi hyvä täsmentää, että tällä tarkoitettaisiin vain rekisteröityä liikkuvaa elintarvikehuoneistoa, koska Ruokaviraston ohjeissakin liikkuvalla elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan tällä hetkellä ilmoitettua liikkuvaa elintarvikehuoneistoa (käytännössä lähes kaikki liikkuvat elintarvikehuoneistot ovat ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja). Koska myös hyväksytty elintarvikehuoneisto (laitos) voi olla liikkuva elintarvikehuoneisto, niin määritelmiin voisi lisätä myös sitä koskevan määritelmän (esimerkiksi: ”hyväksytyllä liikkuvalla elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan liikkuvaa teurastamoa tai riistan käsittelylaitosta, liikkuvaa poroteurastamoa tai muuta hyväksyttyä elintarvikehuoneistoa, joka voidaan siirtää paikasta toiseen”).

Pykälän 2 momentin 28 -kohdan perustelutekstissä todetaan, että elintarvikemääräykset koskevat myös ilman vastiketta luovutettavia elintarvikkeita. Tältä osin toteamme, että jos luovutus ei tapahdu elin-tarvikehuoneistosta, niin sitä eivät koske kaikki elintarvikemääräykset. Esim. nykyinen huoneistoasetus koskee ainoastaan ilmoitettavaa elintarviketoimintaa, joten siellä olevat lämpötilavaatimukset eivät koske muualta kuin ilmoitettavasta elintarvikehuoneistosta luovutettavia elintarvikkeita.

Pykälätekstissä mainitaan kokeiluun vastikkeetta annettavat elintarvikkeet. Tällaista voi tapahtua esim. tuotekehittelyssä. Tuotteet eivät kuitenkaan välttämättä täytä kaikkia elintarvikemääräyksiä, vaikka perusteluissa niin todetaan. Olisiko tarpeen huomioida tällainen tilanne elintarvikelaissa. Toki tällöin pitäisi varmistaa, että säännöstä ei käytetä väärin.

6 § Toimijan luotettavuus

Ehdotuksen mukaan kaikki toimivaltaiset viranomaiset voisivat pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä velvoitteidenhoitoselvityksen elintarvikealan toimijasta. Viraston käsityksen mukaan oikeus on tarpeen kunnille, aluehallintovirastoille ja virastolle. Ruokavirasto pyytäisi velvoitteidenhoitoselvityksen tarvittaessa valvomiensa hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen osalta sekä pyytäisi

velvoitteidenhoitoselvityksiä tiettyjen kohdejoukkojen osalta valvontaprojekteja varten. Aluehallintovirasto voisi pyytää velvoitteidenhoitoselvityksiä myös kohdennetusti alueensa toimijoista, jotka täyttävät aluehallintoviraston valitsevat kriteerit. Kunnat pyytäisivät velvoitteidenhoitoselvityksiä osana normaalia elintarvikevalvontaa alueellaan toimivista elintarvikealan toimijoista. Ruokaviraston näkemyksen mukaan muilla elintarvikevalvontaviranomaisilla ei olisi tarvetta pyytää tai hyödyntää velvoitteidenhoitoselvityksiä elintarvikevalvonnassa, minkä vuoksi pykälän alkua tulisi tarkentaa seuraavasti: ”Ruokavirasto, aluehallintovirasto ja kunta voi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi...”.

7 § Rekisteröity alkutuotanto

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan on ilmoitettava toimijalle saaneensa tiedot toiselta viranomaiselta 2 momentin 1 -kohdassa tarkoitettussa tapauksessa. Vastaava säännös on myös nykyisessä laissa. Käytännössä tällä hetkellä kuntia ei ole edellytetty ilmoittamaan toimijalle tietojen tallentamisesta Vatiin silloin, kun tiedot on saatu esim. maaseutuhallinnon tietojärjestelmästä. Tiedon on katsottu silloin liikkuvan saman viranomaisen sisällä (kunta). Ilmoittamista toimijalle on edellytetty vain, jos alkutuottajan tiedot on saatu kunnan ulkopuolisista Kake- tai Kaveri-rekistereistä. Sitten, kun kaikki alku-tuotantopaikat ovat ajan tasalla Vatissa, ilmoittaminen/kuittaus jokaiselle uudelle alkutuotannon toimijalle kuormittaa kuntia vähemmän. Olisiko tämä tarpeen huomioida säännöksessä?

Onko 2 momentissa tarpeen todeta, että on kyseessä yksityinen henkilö (3 a)?

9 § Rekisteröity elintarviketoiminta

Sisältäähän 1 momentin muotoilu sen, että myös muualla kuin elintarvikehuoneistossa tapahtuva toiminta tulee ilmoittaa kunnan valvontaviranomaiselle esimerkiksi silloin kun toimija on pääkonttori tai yksityisasunnossa toimiva yritys? Voisiko 4 momentin 4 -kohtaa täydentää lauseella: jos toimintaa harjoitetaan muussa kuin elintarvikehuoneistossa. . Näin pääkonttorien ja kotikonttoritoimintojen ilmoitusten käsittely tulisi siihen kuntaan, jossa pääkonttori tai kotikonttori sijaitsevat. Ehdotus perustuu siihen käsitykseen, että elintarvikehuoneisto-määritelmä ei sisällä edellisiä.

Tarvitseeko 2 momentissa mainita yksityinen henkilö (2-kohta)?

Virasto katsoo, että esimerkiksi tässä pykälässä tai ainakin pykälän perusteluissa huomioitaisiin valvonta-asetuksen 15 artiklan 5 kohdan b -alakohdassa toimijalle asetettu velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle erityistoimista, kuten etäviestintävälineiden välityksellä suoritetuista toimista. Olisi hyvä selvittää sitä, tehdäänkö etämyynnistä aina ilmoitus ja onko etämyynnin valvonta aina suunnitelmalliseen valvontaan sisältyvää.

Pykälän 2 momentin perusteluissa todetaan näin: Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta unionin elintarvikehygienialainsäädäntöä. Ammattimaiseksi toiminnaksi tai elinkeinon harjoittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi koulujen myyjäisiä, harrastekerhojen järjestämää elintarvikkeiden myyntiä tai yksityishenkilöiden kotonaan valmistamien elintarvikkeiden myyntiä, joka ei ole jatkuvaa eikä säännöllistä. Myytävien elintarvikkeiden määrän tulisi olla vähäinen. Myöskään elintarvikkeiden vähäinen myynti tai tarjoilu muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi kahvitarjoilu kampaamossa tai autokorjaamossa, ei edellyttäisi ilmoituksen tekemistä elintarviketoiminnasta.

Tältä osin virasto ehdottaa, että termi harrastekerho korvattaisiin termillä urheilu- ja harrasteseurat, jolloin lasten urheilukilpailuiden, otteluiden ja näytösten buffettitoiminta jäisi ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Urheilu- ja harrasteseurojen buffettitoiminta voi olla hyvinkin säännöllistä, sillä kilpailuita ja otteluita saattaa olla joka viikonloppu. Myös myytävien elintarvikkeiden määrä saattaa olla suuri isoissa kilpailuissa tai esim. koululuokan keksinmyynnissä. Tämän vuoksi vähäistä määrää sekä ei-jatkuvaa ja epäsäännöllistä myyntiä koskevien vaatimusten ei pitäisi koskea koulujen myyjäisiä tai urheilu- ja harrasteseurojen myyntiä. Näin ollen olisi selkeämpää erottaa erilliseksi virkkeeksi yksityishenkilöiden kotona valmistamien elintarvikkeiden myynti, jota nämä em. vaatimukset koskevat.

10 § Hyväksytty elintarvikehuoneisto

Pykälän 2 momenttiin kirjattu myös -sana herättää kysymyksen, mikä muu katsotaan "elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäiseksi" valmistukseksi. Perustelumuistiossa luetellaan muitakin säädöskohtia kuin asetusluonnoksessa mainittu, viitataan myös -sanalla näihin? Perusteluissa oleva viittaus asetuksen 853/2004 artiklaan 10 jää epäselväksi, mitä sillä tarkoitetaan tässä yhteydessä?

11 § Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa

Perusteluihin voisi lisätä, ettei tiedottamista tarvitse tehdä siihen kuntaan, johon ilmoitus on alun perin tehty. Näin Ruokavirasto on aina ohjeistanut.

15 § Valvontatietojen julkistaminen

Pykälästä tulisi poistaa virke: Ennen elintarviketoiminnan ensimmäistä tarkastusta toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin. Mahdollisuus ko. ilmoituksen tulostamiseen Oiva-sivuilla on poistettu.

18 § Elintarvikehygieeninen osaaminen

Perustelujen kappaleet kahden ja yhdeksän voisi yhdistää, koska ovat samaa asiaa.

23 § Ruokaviraston tehtävät

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukainen Ruokaviraston tehtävien laajentaminen koskien teurastamoiden ja riistankäsittelylaitosten yhteydessä olevia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja ei ole mielekäs eikä kustannustehokas muutos. Rekisteröidyt huoneistot ovat käytännössä henkilöstöruokaloita ja myymälöitä, joiden valvonnan paras asiantuntemus on kunnissa. Teurastamon teurastamo- ja laitosvalvontaa tekevän tarkastuseläinlääkärin tai lihantarkastajan kouluttautuminen vähittäismyynti- ja suurtalousvalvontakysymyksiin yhden valvontakohteen takia ei ole kustannustehokas ratkaisu. Käytännössä Ruokavirasto solmisi näiden kohteiden valvonnasta kuntasopimukset elintarvikelain 25 § 5 momentin nojalla. Lakimuutos aiheuttaisi siten vain lisää byrokratiaa.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukainen eläinlääkärin nimeäminen tekemään ante mortem -tarkastuksia alkuperätilalla edellyttää, että Ruokavirasto pitää yllä rekisteriä näistä eläinlääkäreistä.

Perustelutekstissä (2 momentin 11 -kohta) todetaan: "Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyisi sopimuksen edellyttämät kausitarkastus- ja tyyppi-tarkastusasemat. Tehtävästä on aikaisemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska viranomaisen tehtävistä tulisi säätää lailla, nostetaan säännös nyt lain tasolle." STM:n asetuksen 2 §:ssä on mainittu aluehallintovirastojen tehtävänä valvoa sopimuksen noudattamista alueellaan. 3 §:ssä on mainittu Luonnonvarakeskuksen tehtävänä tarkastaa ja testata sopimuksen 1 artiklassa tarkoitettua kalustoa, antaa sopimuksessa tarkoitettuja

todistuksia siitä, täyttääkö se sopimuksen 1 liitteessä esitetyt määritelmät ja standardit ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tehtävänä antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita kaluston testauksesta, tarkastuksesta ja sertifiointista. Myös nämä tehtävät tulisi nostaa lakitasolle.

24 § Aluehallintoviraston tehtävät

EU:n valvonta-asetuksessa asetetaan jäsenvaltioille aiempaa yksityiskohtaisempia vaatimuksia esimerkiksi elintarvikevalvonnan järjestämisestä tai valvontatulosten raportoinnista. Jotta Suomesta olisi mahdollista kerätä yhdenmukaista tietoa tätä raportointia tai valvonnan kehittämistä varten, tulisi tiedonkeruun ja esimerkiksi aluehallintovirastojen arviointi- ja ohjauskäytien toteutuksen olla melko yhdenmukaista. Myös kuntien tulisi toimittaa elintarvikelainsäädännön edellyttämät raportit aluehallintovirastoille ja Ruokavirastolle yhdenmukaisen sapluunan mukaan, jotta kansallisen tason yhteenvetoja on mahdollista tehdä. Tilanteissa, joissa raportteja tai tietoja ei toimiteta pyydettyssä muodossa tulisi Ruokavirastolla tai aluehallintovirastolla olla käytössään keinoja, joilla toinen viranomainen veloitetaan noudattamaan yhdenmukaista toimintatapaa. Ruokavirasto esittää harkittavaksi, voisiko esimerkiksi 24 § 2 momenttia täydentää seuraavasti: Aluehallintovirasto arvioi kunnan elintarvikevalvonnan järjestämistä ja julkaisee arvioinnin tulokset Ruokaviraston määrittämällä tavalla. Vastaavasti 25 § 4 momentin 1) -kohtaa voisi mahdollisesti täydentää seuraavalla tavalla: ”Kunta tekee aluehallintovirastoille ja Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit Ruokaviraston määrittämällä tavalla.

25 § Kunnan tehtävät

Käytännön valvonnassa ilmenee vaikeuksia esimerkiksi silloin, kun yrityksellä on vuokrattua varastotilaa toisen kuin yrityksen kotikunnan alueella ja viranomaisen tulisi määrätä varastotiloissa oleva tuote-erä hävitettäväksi. Kenelle päätös tällöin osoitetaan ja mikä taho varmentaa, että sitä noudatetaan? Tällainen varastotilojen vuokraamistoiminta vaikuttaisi olevan lisääntymässä ja toimivaltasäännöksiä tulisi päivittää, jotta tällaisten varastotilojen ja niissä olevien elintarvikkeiden valvonta saadaan turvatuksi.

Pykälän 3 momentissa väärä pykäläviittaus.

35 § Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset

Väärä pykäläviittaus, pitäisi olla 34 § 3.

38 § Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

38 § 1 momentin perusteluissa todetaan, että ”valvontakohde voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.” Tulisiko tässäkin perusteluissa ja määritelmässä vielä selventää, että valvontakohde voi olla sekä fyysinen että virtuaalinen paikka?

41 § Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Pykälän 2 momentissa on väärät pykäläviittaukset.

42 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

Pykälässä tietojen luovuttaminen on rajattu toimijan taloudelliseen asemaan. Perusteluissa nostetaan esille mm. työsuhteisiin liittyvät ongelmat. Olisiko tarkoituksenmukaista laventaa myös pykälätekstiä, perusteluissa esitetyistä syistä? Näin vältettäisiin se, että viranomaiset soveltavat säännöstä suppeammin kuin on tarkoitus.

46 § Ruokamyrkytysten selvittäminen

Nykyisessä laissa lukee ”Ilmoitukset eivät saa sisältää henkilötietoja.”

Lakiluonnoksessa säädetään seuraavasti: Tässä uudessa ”Ilmoituksiin sisältyvien henkilöiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.” Viraston käsityksen mukaan ruokamyrkytysrekisteriin lähetettäviin ilmoituksiin ei jatkossakaan tulisi kirjata henkilö-/tunnistetietoja. Tartuntatautilain perusteella THL voi saada henkilö-/tunnistetietoja turvapostilla, mutta näitäkään ei saa laittaa ruokamyrkytysrekisteriin. Olisiko nykyinen muotoilu kuitenkin parempi tai tulisiko asiaa ainakin jotenkin tarkentaa?

47 § Zoonoosien seuranta ja valvonta eläimissä ja elintarvikkeissa

Olisiko tarpeen pohtia ja tarvittaessa säätää elintarvikevalvontaviranomaisten toimivallasta tartuntatautilainsäädäntöön liittyvissä tilanteissa (esim. Covid19-epidemian kaltaisissa tilanteissa)?

Ruokavirastolle säädettäisiin tässä velvoite laatia zoonoosien seurantaan ja valvontaan tarvittavat näytteenottosuunnitelmat. Sisältäisikö tämä velvoite myös seurantatutkimukset, joiden tarkoituksena on yleisen maassa vallitsevan tilanteen selvittäminen vai ainoastaan tutkimukset, jotka velvoitetaan toimijoiden tehtäväksi omavalvonnan yhteydessä? Mikä olisi em. suunnitelman suhde ja rajapinta eläintautiseurantaa koskevaan suunnitelmaan, joka nykyään käsittää myös zoonoosien seurantaa eläinpopulaatioissa, sekä VASUn yhteydessä kirjattuihin valtakunnallisesti koordinoituihin elintarvikkeiden zoonoosikartoitushankkeisiin? Entä mikä on suhde elintarvikeketjun resistenssiseurantaohjelmiin? Kaikista edellä mainituista yhdessä muodostuu Suomen elintarvikeketjun zoonoosiseurannan aineisto, joten kokoava suunnitelmadokumentti olisi hyvä laatia vuosittain myös zoonoosien, mukaan lukien resistenssin, seurannalle (vertaa vuosittain laadittava eläintautiseurantasuunnitelma ja Ruokaviraston velvoite sen laatimiseen).

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokaviraston on tehtävä tarvittavat ilmoitukset 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoositutkimusten tuloksista elintarvikealan toimijoille ja viranomaisille. 17 §:ssä puolestaan säädetään, että elintarvikealan toimijan on seurattava ja valvottava zoonoosien aiheuttajien esiintymistä elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa ja toimitettava tiedot seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle. Onko tämä jotenkin epäloogista? Ruokaviraston on laadittava näytteenottosuunnitelma, mutta toimijat tuottavat tutkimukset, joista tiedot on luovutettava viranomaiselle (mille viranomaiselle). Toisaalta Ruokaviraston olisi tehtävä näistä tuloksista ilmoitukset takaisinpäin elintarviketoimijoille ja viranomaisille (ke-nelle?) Entä onko Ruokavirastolla samanlaista velvoitetta viraston laboratorioden tekemien analyysien suhteen, jotka liittyvät kansallisiin seurantatutkimuksiin?

Pykälän 3 momentissa säädetään: ”Jos elintarviketuotantoon käytettävien eläinten pitopaikassa esiintyy toistuvasti zoonooseja tai jos pitopaikan epäillään olevan tartuntalähde ihmisessä todetulle zoonoosille, kunnan on toteutettava tarvittavat toimenpiteet asian selvittämiseksi tarvittaessa yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa.” Kenen vastuulla olisi tai miten varmistetaan, että yhdellä taholla on ylipäättään mahdollisuus todeta, että samassa pitopaikassa eläimillä esiintyy toistuvasti zoonooseja? Esimerkiksi broilereiden kampylobakteeri-ohjelman referenssilaboratorion varmistustutkimusten vastausten vastaanottajien osoitteita joudutaan nykyisin usein jäljittämään. Vastaukset lähtevät seuraaville tahoille: kannan lähettäneelle laboratoriolle, broilerit teurastaneelle teurastamolle,

eläinten lähtötilan omistajalle, tilan sijaintikunnan kunnaneläinlääkärille ja läänineläinlääkärille. Käytännössä kuitenkin broileripitopaikkojen kampylobakteeriseurantatulosten kokoaminen, tulkinta ja käytännön interventoiden suunnittelu ovat olleet pitopaikkojen terveydenhuollosta vastaa-vien eläinlääkäreiden vastuulla. Järkevää olisi, että eläinten terveysstatukseen liittyvä vastuu olisi säädöksessä selvästi integroitu tuotantoeläinten terveydenhuoltojärjestelmiin eikä vain epämääräisesti viitattu viranomaisiin. Ehkä joku nykyisistä referenssilaboratorion vastauksen saajatahoista pystyy seuraamaan yhden tilan tilannetta ja toimimaan yhteyslinkkinä viranomaisten ja eläinten terveydenhuoltoeläinlääkärin välillä, tällä hetkellä se lienee ollut teurastamo/lihatalo eikä siihen käytännössä ole liittynyt viranomaisen seuranta/ohjausta.

Antaisiko tämä säännös mitään mahdollisuutta puuttua myös sellaiseen eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotannon tuottamaan ihmisten terveyttä uhkaavaan vaaraan, joka ei välttämättä kohdistu yksin elintarvikkeiden turvallisuuteen? Epäselvää on miten säädöksen suhde terveydensuojeluun, tartuntatautien ja eläintautien hallintaan sekä ympäristönsuojeluun toteutuisi yhteisen terveyden näkökulmasta (esim. sikojen MRSA, nautojen kryptosporidit ja EHEC).

49 § Vientiin liittyvä selvitystyö

Elintarvikekontaktimateriaaleja ei aiemmin nimenomaisesti mainittu vientiä koskevissa säännöksissä. Tarkoitus siis on, että Ruokavirasto laatii jatkossa myös elintarvikekontaktimateriaaleihin liittyviä vientiselvityksiä, jos kohdemaata sellaista edellyttää?

50 § Vientiin liittyvä valvonta

Pykälän 2 momentin muotoilu poikkeaa nykyisen lain muotoilusta. Näin muotoiltuna lause voi olla ongelmallinen, jos Ruokaviraston tulisi antaa eräkohtaisia vientitodistuksia. Viennin kohdemaat usein edellyttävät, että keskusviranomainen myöntää vientitodistukset, mutta olemme saaneet kohdemaiden kanssa neuvoteltua asian siten, että laitoksen valvonnasta vastaava viranomainen myöntää todistuksen. Olemme perustelleet asiaa nimenomaan siten, että lainsäädäntömme ei anna meille oikeutta myöntää eräkohtaisia vientitodistuksia. Jos lainsäädäntö jatkossa tämän sallisi, olisi se hyvin ongelmallista, koska emme voi Ruokavirastosta käsin käydä tarkastamassa vientierien vaatimustenmukaisuutta.

8 luku Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset

Ruokavirasto haluaa kiinnittää ministeriön huomiota 59 ja 60 §:iin, joissa toiminnan lopettamista harkittaessa voidaan ottaa huomioon toimijan toiminta kolmen edellisen vuoden aikana. Vaikka säännös tuli voimaan jo tammikuussa 2020, niin viraston käsityksen mukaan tulisi vielä tässä vaiheessa harkita siirtymäaikasäännöstä, jotta pykälä sovellettaessa ei olisi mahdollista ottaa taannehtivasti huomioon aikaa ennen pykälän olemassaoloa.

55 § Kielto

Kattaako pykälän 1 momentti myös sisämarkkinatuonnin?

Onko tarkoitus, että kontaktimateriaalin vientiä ei voida kieltää (1 momentissa mainittu vienti, mutta ei 2 momentissa)?

57 § Haltuunotto

Afrikkalainen sikarutto ei aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle, eikä elintarvikelainsäädännössä ole määräyksiä sen suhteen. Eläintautisäädöksissä kuitenkin säädetään siirtorajoituksista sisämarkkinoilla tautialueilta tuleville elintarvikkeille, koska vaarallisen taudin ei haluta leviävän myöskään elintarvikkeiden välityksellä. Käytännössä elintarvikeviranomaiset voivat usein ensimmäisenä havaita rajoitusalueelta tulevia tuotteita, jotka eivät täytä vaatimuksia, mutta ainoastaan eläintautiviranomaisilla on toimivaltaa määrätä tällaisten tuotteiden hävittämisestä tai muusta käsittelystä. Olisiko pakkokeinopykälää, esimerkiksi haltuunottopykälää 57, mahdollista tai tarpeen laajentaa siten, että elintarvikevalvontaviranomainen pystyisi puuttumaan tilanteeseen, eli väliaikaisesti ottamaan tuotteen haltuun myös silloin, kun elintarvike ei täytä eläintautilainsäädännöstä johtuvia vaatimuksia. Toimenpiteistä silloin, kun jäsenvaltioiden välisiä eläinperäisten tuotteiden siirtokieltoja on rikottu, säädetään valmisteilla olevan elintautilain 93 §:ssä ja nykyisen eläintautilain 113 §:ssä.

58 § Käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös

58 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että jos käyttäminen muuhun tarkoitukseen ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset edellyttävät, viranomaisen olisi pykälän 2 momentin mukaan määrättävä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali hävitettäväksi. Toimijalla voisi myös olla oikeus

palauttaa elintarvike toiseen EU-jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan. Ruokaviraston näkemyksen mukaan olisi tärkeää, että perusteluissa todettaisiin myös jämäkästi, että petokselliset elintarvike-erät tulisi pääsääntöisesti määrätä hävitettäväksi. Elintarvikeketjun rikoksiin syyllistyvien toimijoiden intoa jatkaa petoksellista toimintaa vähentäisi merkittävästi, jos petoksellisten elintarvike-erien kohdalla viranomaisten toimintatavat olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia. Yhdenmukaista toimintatapaa edistäisi esimerkiksi edellä ehdotetunlainen kirjaus 58 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Elintarvikealan toimijan taloudellisen menetyksen minimoimista ei tulisi pitää tavoitteena petoksellisten elintarvike-erien kohdalla ja Ruokaviraston näkemyksen mukaan tämäkin ulottuvuus olisi hyvä kirjata lain perusteluihin.

63 § Kiireelliset toimet

Virheelliset pykäläviittaukset (53 § koskee nimisuojuotteiden rekisteröintiä).

65 § Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu

Virheellinen pykäläviittaus.

66 § Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Koska seuraamusmaksu on uusi työkalu elintarvikevalvonnassa, uudistuksen toimeenpano tulee vaatimaan koulutusta, tiivistä viranomaisyhteistyötä ja yhteisiä linjanvetoja koko elintarvikevalvontaketjussa, jotta mahdollisuutta seuraamusmaksuun käytetään sopivissa tilanteissa ja hallinnollisesti oikein. Olisi hyvä, että seuraamusmaksun määräämistä ja sen suhdetta muihin toimiin avattaisiin ehdotuksen perusteluissa lisää, ja myös niitä tapauksia, milloin sen voi jättää määräämättä. Hallinnolliset pakkokeinot ja sanktiot (seuraamusmaksu, rikosoikeudelliset seuraamukset) - kokonaisuutta voi olla vaikea hahmottaa.

Pykälän 1 momentin 2-kohdassa ei mainita kontaktimateriaalien vientiä. Onko näin tarkoitus? (Vrt. kommentti 55 §:n kohdalla).

68 § Rangaistussäännökset

Ruokaviraston asemaa rikosprosessissa on vahvistettu, mikä on erittäin hyvä asia. Se mahdollistaa myös sen, että virastolle muodostuu aiempaa parempi tilannekuva elintarvikeketjun rikollisuudesta. Perusteluissa todetaan, että virastolla on

asianomistaja-asema, mutta varmistaako ehdotettu pykälä myös sen, että virastolla olisi valitusoikeus tuomioista? Myös tämä mahdollisuus virastolla tulisi olla. Ruokaviraston yleistä asianomistaja-asemaa voisi perustella elintarviketurvallisuuden yhteiskunnallisella merkityksellä.

Syyttäjälaitos on myös lausunnossaan kiinnittänyt huomioita rangaistussäännöksiin niin elintarvikelaissa kuin rikoslaissa ja esittänyt huolensa muun muassa lievestä rangaistusasteikoista. Ruokavirasto yhtyy em. lausunnossa esitettyihin kannanottoihin.

69 § Vastuu kustannuksista

Ruokavirasto ehdottaa, että pykälää 69 ja sen perusteluja täydennetään seuraavasti: Valvontaviranomaisten tekemien pakkokeinopäätösten noudattamisesta aiheutuu elintarvikealan toimijoille kustannuksia, kuten takaisinvento-, hävittämis- ja ja tiedotuskustannuksia.

Erityisesti petoksellista toimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden kohdalla on yhä useammin tilanteita, joissa viranomaisen ei voi luottaa siihen, että toimija hävittää hävitetyksi määrätyn elintarvike-erän, vaan valvontaviranomaisen on huolehdittava elintarvike-erän hävittämistoimenpiteistä itse varmistaakseen, että elintarvike-erä ei mene uudelleen myyntiin kuluttajille. Myös tällaisista viranomaisen toteuttamista hävittämistoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset tulisi voida periä elintarvikealan toimijalta.

70 § Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Voisiko/olisiko tarve säätää siitä, että Ruokavirasto voisi periä kunnilta ja muilta elintarvikevalvontaviranomaisilta maksuja keskitettyjen tietojärjestelmien ylläpidosta (mitkä taas ko. viranomaisen voisi sisällyttää valvontamaksuihinsa)?

71 § Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

Onko mahdollista säätää tai perustella tarkemmin, mihin mennessä maksu peritään – ja kuinka se suhteutuu ajankohtaan, jonka jälkeen aloittavalta toimijalta ei peritä maksua? Ja miten toimitaan vain osan vuotta toimivien elintarvikehuoneistojen (esim. kesäkahvilat ja -ravintolat) kanssa? Peritäänkö maksu, jos toiminta on keskeytettyä kalenterivuoden alussa (kesäkauden ulkopuolella)? Kun laki on tulossa

voimaan 1.5.2021, niin peritäänkö vuoden 2021 vuosimaksu kuitenkin kaikilta 1.1.2021 rekisterissä olevilta toimijoilta? Vai aloitetaanko vuosimaksun periminen vasta vuoden 2022 alusta?

72 § Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Perustelujen kolmannessa kappaleessa todetaan seuraavasti:
"Elintarvikevalvonnasta, jota kunta tekee 24 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, ei perittäisi 70 §:n mukaista vuosimaksua. Tällaisesta valvonnasta perittäisiin pykälän 2 momentin mukaan suoriteperusteinen maksu." Olisiko tarpeen avata, mitä elintarvikehuoneistoja tässä tarkoitetaan?

Perusteluissa on väärä pykäläviittaus.

75 § Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen

Pykälän 2 momentissa väärä pykäläviittaus.

76 § Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus

Pykälän 1 momentti on hyvin vaikeaselkoinen.

84 § Virka-apu

Eläinsuojeluvalvonnassa on tullut esille tapaus, jossa poliisi on perinyt antamastaan virka-apusta maksun toiselta viranomaiselta. Olisiko tällaisten tapausten estämiseksi mahdollista säätää elintarvikelaissa, että poliisin tulee antaa virka-apua maksutta?

Osastonjohtaja

Leena Räsänen

Lakimies

Kirsi Hannula

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har uppsatts och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7